

CONCEPT NBA-handreiking xx.

Accountant en corporate governance informatie

Consultatieperiode loopt tot 28 november 2014

Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

NBA

NBA-handreiking xx Accountant en corporate governance informatie

NBA-handreiking xx	Accountant en corporate governance informatie
Van toepassing op:	Openbaar accountants die betrokken zijn bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening bij ondernemingen waarop de Nederlandse corporate governance code en het vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag van toepassing is
Onderwerp	Verantwoordelijkheid accountant met betrekking tot in het jaarverslag opgenomen corporate governance informatie
Datum:	
Status:	NBA-handreiking, geen dwingende bepalingen. Wanneer in de tekst het woord 'dient' of een synoniem daarvan wordt gebruikt, betreft het een verwijzing naar wettelijke of overige verplichtingen.
Relevante regelgeving	<ul style="list-style-type: none">• Artikel 2:391 en 2: 393 BW• Nederlandse corporate governance code• Vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag (Stb. 747, Besluit van 23 december 2004). Dit is gewijzigd bij het Besluit corporate governance.(Stb. 545, 10 december 2009)• Besluit artikel 10 overnamerichtlijn• Standaard 720
Consultatie	Consultatietermijn tot

Accountant en corporate governance informatie

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Opbouw handreiking	4
1.3 Relatie met nieuwe controleverklaring, oordeel over het jaarverslag en Standaard 720	4
2 Afbakening en verantwoordelijkheden	5
2.1 Afbakening	5
2.2 Verantwoordelijkheden	5
3 Algemene werkzaamheden inzake het jaarverslag	7
4 Specifieke werkzaamheden inzake corporate governance informatie	7
4.1 Formele toets rapportage vereisten	8
4.2 Consistentietoets bevindingen jaarrekeningcontrole en best practice bepalingen	8
4.3 Additionele werkzaamheden bij aparte opdracht	10
5 Aandachtspunten accountant als de vennootschap haar verklaring corporate governance publiceert op de eigen website	11
Bijlagen	12
Bijlage 1 Rol accountant inzake corporate governance-informatie vanuit de wetgeving	13
Bijlage 2 Overzicht corporate governance rapportageverplichtingen op basis van relevante wet- en regelgeving	14
Bijlage 3 Overzicht consistentietoets jaarrekeningcontrole en best practice bepalingen	18

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Bij de lezers van het jaarverslag bestaat steeds meer behoefte aan duidelijkheid over de verantwoordelijkheid van de accountant als het gaat om corporate governance informatie die in het jaarverslag is opgenomen. Zij willen weten of de accountant toetst of alle best practice bepalingen zijn nageleefd. Deze handreiking heeft primair tot doel de rol van de accountant met betrekking tot corporate governance informatie die in het jaarverslag is opgenomen te verduidelijken. Centraal hierbij staat de Nederlandse corporate governance code uit 2008 (de Code)¹.

De accountant controleert in het kader van de jaarrekeningcontrole de balans, de resultatenrekening en bijbehorende toelichtingen. De opdracht omvat dus niet het controleren van het jaarverslag en het nagaan of alle in de Code opgenomen best practice bepalingen zijn nageleefd. De accountant verkrijgt hiertoe ook geen afzonderlijke opdracht van de onderneming of aandeelhouders. Wel verkrijgt de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole de nodige informatie over de naleving van een aantal best practice bepalingen. Zo stelt de accountant vast of het jaarverslag en de daarin opgenomen corporate governance informatie verenigbaar is met zowel de jaarrekening als met zijn bevindingen uit de jaarrekeningcontrole. Ook gaat de accountant na of aan een aantal wettelijk vereisten is voldaan.

Deze handreiking geeft nadere uitleg over de rol van de accountant bij corporate governance informatie en vervangt de huidige praktijkhandreiking 1109. Deze nieuwe handreiking verduidelijkt welke corporate governance informatie in het jaarverslag -inclusief de naleving van best practice bepalingen de accountant al dan niet toetst. Het gaat hierbij niet om een uitbreiding van de wettelijke taak van de accountant ten aanzien van het jaarverslag, maar om het verduidelijken van de toetsingen die de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole uitvoert.

Recentelijk zijn de plannen van de werkgroep Toekomst Accountantsberoep gepubliceerd. Daarin wordt gepleit voor een beoordelingsopdracht bij het jaarverslag. De implementatie van dit idee zal in overleg met andere belanghebbenden moeten plaatsvinden. De NBA vindt het belangrijk om de handreiking nu toch uit te brengen om stakeholders te laten zien wat men nu al mag verwachten van de accountant met betrekking tot de corporate governance informatie in het jaarverslag en de best practice bepalingen.

1.2 Opbouw handreiking

Hoofdstuk 2 gaat in op het wettelijk kader van de jaarstukken, waaronder het jaarverslag (directieverlag). Vervolgens wordt ingegaan op de corporate governance informatie, als onderdeel van het jaarverslag. Aan het slot van het hoofdstuk worden de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen voor de jaarstukken uiteengezet.

Hoofdstuk 3 gaat kort in op de algemene werkzaamheden die de accountant verricht ten aanzien van het jaarverslag. In hoofdstuk 4 worden de specifieke werkzaamheden inzake corporate governance informatie beschreven. Hoofdstuk 5 behandelt de werkzaamheden die de accountant uitvoert wanneer de onderneming zelf een verklaring over corporate governance op haar website publiceert.

1.3 Relatie met nieuwe controleverklaring, oordeel over het jaarverslag en Standaard 720

Met ingang van het boekjaar 2014 is een nieuwe controleverklaring geïntroduceerd waarin meer bedrijfsspecifieke informatie wordt opgenomen. De voorstellen van de NBA Werkgroep Toekomst Accountantsberoep om een beoordelingsverklaring over het jaarverslag af te geven moeten nog verder worden uitgewerkt². Zodra hier meer over bekend is, zal deze handreiking worden aangepast. In deze

¹ Sectorgerelateerde codes zoals de Code Banken worden in deze handreiking niet betrokken.

² Op 25 september 2014 heeft de Werkgroep Toekomst Accountantsberoep een groot aantal maatregelen ter verbetering van de kwaliteit en onafhankelijkheid van de accountantscontrole uitgebracht. Een van de maatregelen (4.3 en 7.4) betreft het afgeven van een afzonderlijke beoordelingsverklaring bij het jaarverslag. Deze maatregel moet nog verder worden uitgewerkt. Tot dat moment wordt verwezen naar paragraaf 4.3 van deze Praktijkhandreiking.

handreiking is al wel voorzien in een duidelijkere expliciete rapportage aan de raad van commissarissen.

Ook zal een nieuwe Standaard 720 (Andere gegevens in documenten waarin de gecontroleerde jaarrekening is opgenomen) van kracht worden. Deze Handreiking conflicteert niet met de nieuwe controleverklaring en de nieuwe Standaard 720.

2 Afbakening en verantwoordelijkheden

2.1 Afbakening

Deze handreiking is van toepassing op openbare accountants die betrokken zijn bij de controle van de jaarrekening bij ondernemingen waarop de Code en het vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag van 10 december 2009 (hierna Besluit Corporate Governance) van toepassing zijn. Dit betreft beursgenoteerde naamloze vennootschappen. De handreiking is ook bruikbaar voor accountants die de jaarrekening controleren van ondernemingen die de Code vrijwillig toepassen.

De corporate governance informatie vormt een onderdeel van het jaarverslag (directieverslag), dat op zijn beurt onderdeel uitmaakt van de jaarstukken.

De jaarstukken bestaan uit:

1. *Jaarverslag*: conform artikel 2:391 BW . Hieronder valt ook informatie die door middel van verwijzing onderdeel uitmaakt van het jaarverslag.
2. *Verslag van de raad van commissarissen*; inclusief verslagen van separate commissies van de raad van commissarissen (de Code).
3. *Bestuursverklaring ex 5:25c lid 2 sub c Wft*: jaarlijkse verklaring die het bestuur dient af te leggen omtrent de getrouwheid van de jaarrekening en het jaarverslag.
4. *Jaarrekening(en)*: de enkelvoudige jaarrekening die bestaat uit balans en de winst-en-verliesrekening met de toelichting, en de geconsolideerde jaarrekening indien de rechtspersoon een geconsolideerde jaarrekening opstelt zoals bedoeld in artikel 361 lid 1 BW 2.
5. *Overige gegevens*: de overige gegevens bij de jaarrekening en het jaarverslag zoals bedoeld in artikel 2:392 lid 1 BW.
6. *Overige informatie bij het jaarverslag*: aan jaarverslag gerelateerde informatie die formeel geen onderdeel is van het jaarverslag, zoals aandeelhoudersinformatie, remuneratiehoofdstuk, belangrijke ratio's, overzicht kengetallen/meerjarenoverzicht, etc.

Evenals in het BW wordt in deze handreiking de term jaarverslag in plaats van directieverslag gebruikt.

2.2 Verantwoordelijkheden

De formele rol van de accountant rondom het jaarverslag ligt besloten in art. 2:393 lid 3 BW. Deze bepaling schrijft ten aanzien van het jaarverslag voor dat de accountant nagaat, voor zover hij dat kan beoordelen, of het jaarverslag overeenkomstig titel 9 BW2 is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is, en of de in art. 2: 392 lid 1 onderdelen b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Mochten er uit dit onderzoek tekortkomingen blijken (dat wil zeggen dat bepaalde wettelijk vereiste informatie ontbreekt of informatie niet met de jaarrekening verenigbaar is), dan dient de accountant dit ingevolge art. 2:393 lid 5 e BW te melden in zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening.

Het hierna volgende overzicht geeft aan welke partijen wettelijk gezien³ betrokken zijn bij de jaarstukken uitgaande van een two-tier bestuursstructuur:

³ Zie o.a. artikel 2:391-2:393 BW. In hoofdstuk 4 wordt dit nader uitgewerkt.

Schema: partijen betrokken bij de jaarstukken

Onderdelen van de 'jaarstukken'	Bestuur ⁴	Raad van commissarissen ⁵	Accountant	Algemene vergadering
Jaarverslag, inclusief corporate governance paragraaf en in control statement (artikel 2:391 BW)	stelt op en ondertekent	beoordeelt	stelt verenigbaarheid met de jaarrekening vast en met de controlebevindingen; stelt vast dat aan wettelijke vereisten wordt voldaan (artikel 2:393 BW)	neemt kennis en stelt eventueel vragen tijdens algemene vergadering
Overige informatie bij het jaarverslag, waaronder aandeelhoudersinformatie, remuneratiehoofdstuk, belangrijke ratio's, overzicht kengetalen / meerjarenoverzicht	stelt op	beoordeelt	stelt verenigbaarheid met de jaarrekening vast (artikel 2:393 BW)	neemt kennis en stelt eventueel vragen tijdens algemene vergadering
Verslag van de raad van commissarissen, inclusief separate verslagen van commissies van de raad van commissarissen (de Code hoofdstuk III)	geen verantwoordelijkheid	stelt op	stelt verenigbaarheid met jaarrekening vast en met de controlebevindingen (Standaard 720 en 2:393 BW)	neemt kennis en stelt eventueel vragen tijdens algemene vergadering
Bestuursverklaring ex 5:25c lid 2 sub c Wft (separaat document, geen onderdeel van jaarverslag of jaarrekening) ⁶	stelt op en ondertekent	stelt vast dat de verklaring is opgenomen en ondertekent	stelt verenigbaarheid met het jaarverslag en de jaarrekening vast en stelt vast dat aan wettelijke vereisten wordt voldaan (Standaard 720)	neemt kennis en stelt eventueel vragen tijdens algemene vergadering
Jaarrekening, geconsolideerd en enkelvoudig (artikel 2:361 BW)	stelt op en ondertekent	beoordeelt, mede aan de hand van de controleverklaring en overige communicatie van de accountant	Controleert (artikel 2:393 BW)	neemt kennis en stelt eventueel vragen tijdens algemene vergadering; stelt vast
Overige gegevens (artikel 2:391 BW)	stelt op en verzamelt	beoordeelt	stelt vast of wettelijk verplichte overige	neemt kennis en stelt eventueel

⁴ In Standaard 720 wordt gesproken over 'management'. Afhankelijk van de aard van de entiteit vervangen door passende aanduiding zoals 'bestuur' of 'directie'.

⁵ In Standaard 720 wordt gesproken over 'de personen belast met governance'. Afhankelijk van de aard van de entiteit vervangen door passende aanduiding zoals 'Raad van Commissarissen' of 'Raad van Toezicht' of ander(e) toezichhoudend orgaan/perso(o)n(en).

⁶ Deze verklaring wordt ook verlangd bij de halfjaarstukken (5:25d Wft). Deze wordt niet in deze handreiking besproken omdat de wetgeving aan de accountant geen rol toebedeelt bij de halfjaarstukken.

			gegevens zijn opgenomen (artikel 2:393 BW)	eel vragen
--	--	--	--	------------

3 Algemene werkzaamheden inzake het jaarverslag

De accountant gaat na of het jaarverslag voldoet aan de eisen van artikel 2: 391 BW daaronder krachtens de AMVB als bedoeld in lid 5 mede begrepen de voorschriften van de Code (formele toets).

De accountant gaat tevens na of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening voor zover hij dit kan beoordelen. Dit houdt volgens Standaard 720 in dat de accountant nagaat of het jaarverslag geen materiële tegenstrijdigheden bevat met de jaarrekening en met de controlebevindingen van de jaarrekening (consistentietoets). Dit vereist geen aanvullende controlewerkzaamheden.

Standaard 720 beschrijft ook wat de accountant doet indien hij in het jaarverslag een afwijking ten opzichte van de van toepassing zijnde regelgeving constateert:

1. hij meldt bij het bestuur dat er sprake is van een tekortkoming en verzoekt om correctie;
2. indien het bestuur onvoldoende maatregelen neemt, meldt de accountant tijdens een bespreking van het concept verslag met raad van commissarissen zijn bezwaren inzake de tekortkoming;
3. indien de tekortkoming een afwijking van wet- en regelgeving is, meldt de accountant aan het bestuur en de raad van commissarissen welke effecten niet-nakoming heeft op de controleverklaring bij de jaarrekening. De accountant kan ook besluiten de controleverklaring niet af te geven of de opdracht terug te geven.

Indien de tekortkoming geen afwijking van de wet- en regelgeving betreft, beargumenteert de accountant de noodzaak voor verbetering van de tekortkoming aan de hand van algemene maatstaven. Dit zijn: duidelijkheid, relevantie, good governance en transparantie. Indien aan de argumentatie van de accountant geen gehoor wordt gegeven, overweegt hij of belangen van de gebruikers van de jaarrekening worden geschaad en beziet hij of een paragraaf inzake overige aangelegenheden in de controleverklaring nodig is.

Indien de verantwoording inzake de naleving van de bepalingen een materieel onjuiste voorstelling van zaken geeft dient de accountant het bestuur te verzoeken juridisch advies in te winnen conform Standaard 720 en te overwegen of hij zelf verdere maatregelen dient te nemen.

Verantwoording van het bestuur in geval van niet naleving van principes en best practice bepalingen

Het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap zijn verantwoordelijk voor de naleving van de Code. Zij voorzien eventuele afwijkingen van de principes en best practice bepalingen van een deugdelijke motivering. Deze motivering wordt in het jaarverslag uiteengezet. Dit betekent dat de vennootschap aangeeft in hoeverre de bepalingen niet zijn nageleefd en waarom de vennootschap daarvan afwijkt. De accountant gaat na of de motivering voldoende ondernemings specifiek is en in overeenstemming is met de uit de controle van de jaarrekening verkregen kennis (voor zover mogelijk).

4 Specifieke werkzaamheden inzake corporate governance informatie

De Code beschrijft de Nederlandse beginselen van goed ondernemingsbestuur, zowel de leidende principes als de uitwerking daarvan in best practice bepalingen. De Code is verankerd in artikel 2: 391 lid 5 BW. Nederlandse beursfondsen moeten gemotiveerd in hun jaarverslag vermelden welke principes en best practice-bepalingen ze niet hebben nageleefd. Dit staat bekend als het 'comply or explain' beginsel (pas toe of leg uit). Organisaties die gehouden zijn aan de Code dienen tevens te voldoen aan het Besluit Corporate Governance.

Bijlage 1 bevat een overzicht van relevante bepalingen uit het BW en het Besluit Corporate Governance die betrekking hebben op de rol van de accountant ten aanzien van de rapportage vereisten corporate governance informatie.

4.1 Formele toets rapportage vereisten

Volgens het *Besluit Corporate Governance* moeten vennootschappen een verklaring inzake corporate governance opnemen in het jaarverslag of op de website.

NB: De verklaring inzake corporate governance wordt altijd geacht deel uit te maken van het jaarverslag, ook als deze is bijgevoegd als bijlage of is geplaatst op de website.

De verklaring inzake corporate governance dient een aantal aspecten te bevatten:

- een uitspraak betreffende de naleving van de principes en best practice bepalingen van De Code, alsmede een vermelding waar deze gedragscode voor het publiek beschikbaar is;
- een mededeling over de belangrijkste kenmerken van het interne risicobeheersings- en controlestelsel van de vennootschap met betrekking tot de financiële verslaggeving;
- een mededeling over het functioneren van de aandeelhoudersvergadering;
- een mededeling over de samenstelling en het functioneren van het bestuur, de raad van commissarissen en de commissies van de raad van commissarissen;
- een mededeling ingevolge Besluit overnamerichtlijn artikel 10 eerste lid, onder c, d, f, h en i; en
- een lijst van namen met een bijzonder statutair recht op het gebied van de zeggenschap (artikel 392 lid 1, onder e, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek).

De accountant moet vaststellen dat de verklaring inzake corporate governance van het bestuur alle mededelingen bevat die het Besluit Corporate Governance verplicht stelt. Dit is een formele toets en geen inhoudelijke (materiële) toets.

Ook gaat de accountant na of het jaarverslag de volgens de Code vereiste corporate governance informatie bevat, inclusief een uitspraak betreffende de naleving van de principes en best practice bepalingen. Dit betreft een formele controle, namelijk of de informatie die op grond van de Code moet worden verstrekt, al dan niet is opgenomen (artikel 2:391 en 2:393 BW en Standaard 720).

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van alle relevante rapportagevereisten.

4.2 Consistentietoets bevindingen jaarrekeningcontrole en best practice bepalingen

Uitgaande van artikel 2:391 en 2:393 BW en Standaard 720 gaat de accountant eveneens na of de corporate governance informatie (vereist volgens Besluit en de Code):

- 1 consistent is met de jaarrekening: het jaarverslag bevat geen materiële tegenstrijdigheden met de jaarrekening;
- 2 consistent is met de bevindingen uit de jaarrekeningcontrole: het jaarverslag bevat geen materiële tegenstrijdigheden met de uitkomsten van de jaarrekeningcontrole, waaronder de bevindingen over de interne beheersing (waarbij het Besluit spreekt over de interne beheersing rond het proces van financiële verslaggeving);.

In het vervolg van deze paragraaf wordt ingegaan op de toets op consistentie tussen de bevindingen die voortvloeien uit de controle jaarrekening en een aantal best practices die enige relatie hebben met de controle van de jaarrekening. Afzonderlijk wordt ingegaan op de consistentie tussen de bevindingen uit de jaarrekeningcontrole als het gaat om interne beheersing en de uitspraken hierover in de corporate governance informatie in het jaarverslag.

De in bijlage 3 opgenomen bepalingen hebben grote raakvlakken met diverse bepalingen uit het van toepassing zijnde verslaggevingskader en/of de uit de jaarrekeningcontrole voortvloeiende werkzaamheden. Als gevolg daarvan beschikt de accountant reeds over controle-informatie die hij kan gebruiken om de naleving van de in bijlage 3 opgenomen best practice bepalingen te kunnen beoordelen. Het maatschappelijk verkeer verwacht dan ook van de accountant dat hij die controle-informatie gebruikt teneinde de naleving van deze best practice bepalingen te toetsen (consistentietoets). Eventueel verricht hij daarvoor een beperkt aantal additionele werkzaamheden.

De accountant verricht de consistentietoets onder voorbehoud van het volgende:

- de onderneming heeft adequate interne beheersingsmaatregelen geïmplementeerd die toetsing van de naleving van best practice bepalingen mogelijk maakt;
- relevante corporate governance informatie is (tijdig) beschikbaar voordat de accountant de controleverklaring afgeeft.

Bijlage 3 bevat het overzicht consistentietoets jaarrekeningcontrole en best practice bepalingen

De accountant verricht in het kader van de jaarrekeningcontrole geen (aanvullende) materiële controlewerkzaamheden om na te gaan of de best practice bepalingen die niet onder de consistentietoets vallen, zijn nageleefd. Deze bepalingen hebben namelijk beperkte tot geen raakvlakken met het van toepassing zijnde verslaggevingskader en/of de uit de jaarrekeningcontrole voortvloeiende werkzaamheden. Echter als de accountant op basis van zijn verkregen kennis uit de jaarrekeningcontrole een afwijking constateert in de (naleving van) best practice bepalingen, onderneemt hij adequate actie zoals beschreven in hoofdstuk 3 en in overeenstemming met Standaard 720. Ook kan de accountant worden verzocht om op basis van een separate opdracht additionele werkzaamheden te verrichten (zie paragraaf 4.3).

Consistentietoets bevindingen jaarrekeningcontrole en interne beheersing informatie

Zoals gezegd zal de accountant de consistentie tussen de bevindingen uit de jaarrekeningcontrole als het gaat om interne beheersing en de uitspraken hierover in de corporate governance informatie moeten beoordelen. Het gaat hierbij om de elementen van interne beheersing die in de risicoparagraaf zijn opgenomen, zoals het risicoprofiel, de beschrijving van risicomanagementsystemen en de in control verklaring.

De accountant voert eveneens een formele rapportage toets uit, waarbij hij vaststelt dat de volgende informatie wordt verstrekt:

- een risicoprofiel (de beschrijving van de voornaamste strategische, operationele, financiële en compliance risico's) (zie ook best practice II.1.4 en RJ400);
- de beschrijving van het interne risicobeheersings- en controlesysteem (zie best practice II.1.4 van De Code); en
- de in control verklaring ten aanzien van de beheersing van de financiële verslaggevingsrisico's (zie best practice II.1.5 van De Code).

Vervolgens gaat de accountant na of die uiteenzettingen in het jaarverslag consistent zijn met de informatie in de jaarrekening. Tenslotte dienen die uiteenzettingen consistent te zijn met de bevindingen van de accountant die voortkomen uit de wettelijke controle (bijvoorbeeld of de risicoparagraaf in overeenstemming is met de eigen controlebevindingen).

De externe accountant kijkt in zijn jaarrekeningcontrole naar de interne beheersing rondom de financiële verslaglegging en neemt ook kennis van de wijze waarop de onderneming in brede zin omgaat met risicomangement. Echter niet als zelfstandig object van onderzoek, maar vanwege een efficiënte, effectieve risicogebaseerde controleaanpak voor die jaarrekening. Hierbij identificeert de accountant risico's en voert hij werkzaamheden uit om op die risico's in te spelen. In die aanpak kiest de accountant, passend bij de specifieke vennootschap, een mix van systeemgerichte en gegevensgerichte werkzaamheden. Bevindingen gerelateerd aan de interne beheersing – voor zover beoordeeld – rap-

porteert de accountant via zijn managementletter of accountantsverslag aan het bestuur en de raad van commissarissen. Deze rapportage is dus uitsluitend voor het zogenaamde interne verkeer. De accountant verricht in het kader van de jaarrekeningcontrole dus geen aanvullende werkzaamheden. Wel kan de accountant hiertoe een aanvullende opdracht uitvoeren zoals die volgens de Amerikaanse Sarbanes Oxley Act vereist is.

Naar analogie van Standaard 610 en Standaard 315 zal de accountant in het algemeen nagaan of de internal audit functie werkzaamheden heeft uitgevoerd met betrekking tot de corporate governance informatie en vervolgens of hij in dit kader gebruik kan maken van de werkzaamheden van de internal audit functie.

Interne rapportage van de accountant aan het Bestuur en Raad van Commissarissen

De accountant rapporteert bevindingen rondom de naleving van corporate governance bepalingen aan het bestuur en de raad van commissarissen, bijvoorbeeld als volgt:

Corporate Governance informatie

Het is onze verantwoordelijkheid om de in het kader van de jaarrekeningcontrole ten aanzien van de corporate governance informatie in het jaarverslag en in het verslag van de Raad van Commissarissen, vast te stellen dat de wettelijke vereiste informatie over corporate governance is opgenomen en tevens vast te stellen dat die informatie verenigbaar is met de jaarrekening en de uitkomsten van onze controle.

Op grond van onze werkzaamheden [zoals nader toegelicht in NBA handreiking XX] hebben wij ten aanzien van de corporate governance informatie in het jaarverslag en in het verslag van de raad van commissarissen vastgesteld dat:

- de wettelijk vereiste mededelingen inzake corporate governance zoals omschreven in het Besluit Corporate Governance zijn opgenomen in 'verklaring inzake corporate governance' van het bestuur;
- de volgens de Nederlandse Code Corporate Governance vereiste informatie, inclusief de uitspraak van het bestuur inzake de naleving van de principes en best practices uit die Code, is opgenomen in het jaarverslag en het verslag van de Raad van Commissarissen;
- waar relevant wordt gemotiveerd waarom van een best practice bepaling is afgeweken; en
- de voorgenoemde informatie, mededelingen en overige informatie over corporate governance in het jaarverslag en het verslag van de Raad van Commissarissen, voor zover wij dat op grond van onze jaarrekeningcontrole werkzaamheden kunnen overzien, consistent is met de jaarrekening en de uitkomsten van onze controle.

Controledocumentatie

De accountant verricht de controlewerkzaamheden op de naleving van de in de bijlage opgenomen principes en best practice bepalingen uit hoofde van de jaarrekeningcontrole. Dit heeft tot gevolg dat ook op deze werkzaamheden Standaard 230 Controledocumentatie van toepassing is. De accountant legt derhalve in het controledossier de uitgevoerde controlewerkzaamheden, de verkregen relevante controle-informatie en de conclusies die hij heeft getrokken ten aanzien van de in bijlage 3 opgenomen principes en best practice bepalingen vast.

4.3 Additionele werkzaamheden bij aparte opdracht

Er kan behoefte aanwezig zijn aan door de accountant uitgevoerde additionele werkzaamheden op andere aspecten en/of bepalingen en principes van de Code en/of het jaarverslag dan beschreven in eerdere paragrafen van deze praktijkhandreiking. In dat geval heeft het bestuur, de raad van commissarissen of de algemene vergadering van aandeelhouders de mogelijkheid om de accountant een aanvullende opdracht te verstrekken. Dit kan een assurance-opdracht met beperkte of redelijke mate

van zekerheid (Bijv. Standaard 3000) zijn of een opdracht tot het uitvoeren van overeengekomen specifieke werkzaamheden waarbij de accountant zijn feitelijke bevindingen rapporteert en geen conclusie over het geheel trekt (Standaard 4400), afhankelijk van de aard van de aspecten (c.q. principes en best practice bepalingen) waarop de opdracht betrekking heeft en de behoeften van de gebruikers van de uitkomsten van de opdracht. Hierbij neemt de accountant ook de ViO in acht voor wat betreft samenloop van dienstverlening.

5 Aandachtspunten accountant als de vennootschap haar verklaring corporate governance publiceert op de eigen website

Volgens het Besluit Corporate Governance kunnen NVs de eigen verklaring over corporate governance op de eigen website publiceren en in het jaarverslag volstaan met een verwijzing. De aldus separaat op internet gepubliceerde verklaring corporate governance wordt in dat geval overigens wel geacht onderdeel uit te maken van het jaarverslag. Het bestuur dateert deze corporate governance verklaring op dezelfde datum als het jaarverslag/de jaarrekening. De door de accountant uit te voeren werkzaamheden zoals genoemd in deze handreiking gelden ook in deze situatie.

In geval het bestuur volstaat met het publiceren van de verklaring inzake corporate governance op de website, is het de verantwoordelijkheid van het bestuur te waarborgen dat de desbetreffende informatie goed is afgescheiden van andere informatie op de website, beschikbaar blijft gedurende de daartoe geldende wettelijke termijnen en tussentijds niet wijzigt. De NBA adviseert accountants bij het verlenen van toestemming tot het openbaar maken van hun controleverklaring bij de jaarrekening een gewaarmerkte kopie van de jaarstukken bij te voegen waarin zijn begrepen het jaarverslag, de jaarrekening, de overige gegevens en de bovengenoemde verklaring inzake corporate governance om discussie te vermijden over de stukken die zijn betrokken in de jaarrekeningcontrole. In de brief waarmee de accountant toestemming geeft zijn verklaring bij de jaarrekening openbaar te maken, zou hij de volgende begeleidende tekst kunnen opnemen:

U hebt besloten de verklaring inzake corporate governance die volgt uit het 'Vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag' op te nemen op uw website en in het jaarverslag over boekjaar XXX te volstaan met een verwijzing daarnaar. Wij wijzen u op uw verantwoordelijkheid te waarborgen dat deze verklaring, waarvan een gewaarmerkte kopie is bijgevoegd bij deze brief, op uw website goed is afgescheiden van andere informatie op de website en ongewijzigd beschikbaar blijft gedurende de wettelijke bewaartermijnen die ook van kracht zijn voor het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. Bovengenoemde toestemming tot het gebruik van onze controleverklaring bij de jaarrekening vervalt indien aan deze voorwaarden niet is voldaan, dit gegeven de onderlinge samenhang tussen genoemde stukken.

Bijlagen

CONCEPT

Bijlage 1 Rol accountant inzake corporate governance-informatie vanuit de wetgeving

Het Besluit Corporate Governance geeft de rol van de accountant inzake de corporate governance informatie in het jaarverslag aan: de accountant toetst op aanwezigheid en deels op verenigbaarheid. In het BW is echter ook een algemene bepaling over het jaarverslag opgenomen. Dit is weergegeven in de volgende tabel:

Bron	Onderwerp	Werkzaamheden
Besluit Artikel 3a	de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van het interne risicobeheersings- en controlesysteem van de vennootschap in verband met het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap en van de groep waarvan de financiële gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen	verenigbaarheid
Besluit Artikel 3b	informatie die krachtens Besluit artikel 10 overnamerichtlijn moet worden opgenomen	verenigbaarheid
Besluit Artikel 3a	informatie omtrent de samenstelling en het functioneren van het bestuur en de raad van commissarissen en hun commissies en het functioneren van de aandeelhoudersvergadering en haar voornaamste bevoegdheden en de rechten van de aandeelhouders en hoe deze kunnen worden uitgeoefend is opgenomen	aanwezigheid
Besluit Artikel 3	mededeling over de naleving van de principes en best practice bepalingen van de in artikel 2 aangewezen gedragscode die zijn gericht tot het bestuur of de raad van commissarissen van de vennootschap. Indien de vennootschap die principes of best practice bepalingen niet heeft nageleefd of niet voornemens is deze in het lopende en daaropvolgende boekjaar na te leven, doet zij daarvan gemotiveerd opgave	aanwezigheid, echter volgens BW verenigbaarheid (zie hieronder)
2: 393 BW	Hij gaat voorts na, of de jaarrekening aan de bij en krachtens de wet gestelde voorschriften voldoet, of het jaarverslag, voor zover hij dat kan beoordelen, overeenkomstig deze titel is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is, en of de in artikel 392 lid 1, onderdelen b tot en met h vereiste gegevens zijn toegevoegd	Jaarverslag: verenigbaarheid Onderzoek overige gegevens: aanwezigheid

Het Besluit Corporate Governance verduidelijkt de rol van de accountant ter zake van de informatie over corporate governance in het jaarverslag. Voor de meeste informatie-elementen in het corporate governance verslag dient de accountant vast te stellen of die informatie is opgenomen (formele toets). Slechts twee informatie-elementen, namelijk de beschrijving van de risicomanagementsystemen en indien van toepassing de informatieverstrekking uit hoofde van artikel 10 Besluit overnamerichtlijn vallen onder de verenigbaarheidstoets van het jaarverslag met de jaarrekening. Echter volgens het BW gaat de accountant na, voor zover hij dat kan beoordelen, of het jaarverslag en dus ook de daarin opgenomen corporate governance informatie verenigbaar is met de jaarrekening. Deze wetgeving prevaleert boven het Besluit Corporate Governance.

Bijlage 2 Overzicht corporate governance rapportageverplichtingen op basis van relevante wet- en regelgeving⁷

Hieronder volgt een overzicht van rapportageverplichtingen waaraan de accountant aandacht besteed in zijn jaarrekeningcontrole uit hoofde van wet- en regelgeving

Onderwerp	Code	Besluit	Wft	Overige wet- en regelgeving
Opname verklaring inzake corporate governance als onderdeel van of bijlage bij het jaarverslag, of geplaatst op de website.		2a		
Hoofdpijnen van de corporate governance-structuur in een afzonderlijk hoofdstuk.	I.1			
Vermelding in governance statement waar de tekst van De Code beschikbaar is voor het publiek		Art 3 lid3		
Hoofdzaken maatschappelijk verantwoord ondernemen opnemen in jaarverslag.	II.1.2			RJ 400.113-122
Risicoprofiel: Beschrijving strategische risico's.	II.1.4			RJ 400.110A
Risicoprofiel Beschrijving operationele risico's.	II.1.4			RJ 400.110A
Risicoprofiel Beschrijving financiële risico's.	II.1.4			RJ 400.110A
Risicoprofiel Beschrijving financiële verslaggevingrisico's.	II.1.4	3a sub a		RJ 400.110A
Risicoprofiel Beschrijving compliance risico's.	II.1.4			RJ 400.110A
Risicoprofiel: Financiële instrumenten Ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten door de rechtspersoon en voor zover zulks van betekenis is voor de beoordeling van zijn activa, passiva, financiële toestand en resultaat, worden de doelstellingen en het beleid van de rechtspersoon inzake risicobeheer vermeld. Daarbij wordt aandacht besteed aan het beleid inzake de afdekking van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten voorgenomen transacties. Voorts wordt aandacht besteed aan de door de rechtspersoon gelopen prijs-, krediet-, liquiditeits- en kasstroomrisico's. (NB: optie van referentie naar IFRS 7 disclosures in jaarrekening ook benoemen)				Art 391 lid3
Beschrijving risk management systeem ten aanzien van de beheersing van de strategische, operationele, financiële en compliance risico's alsmede eventuele materiele / belangrijke tekortkomingen in die systemen.	II.1.4			
In-control statement financiële verslaggevingsrisico's.	II.1.5			
Getrouw beeld verklaring (bestuursverklaring).			5:25c	RJ 400.207
Uitspraak comply or explain principes en best practice bepalingen Code.	I.1	3.1 en 3.2		
Mededeling over functioneren algemene vergadering.		3a sub b		1:1 c, d, h, f en i Besluit art 10 overnamerichtlijn
Voornaamste bevoegdheden en rechten van de algemene vergadering.		3a sub b		1:1 c, d, h, f en i Besluit art 10 overnamerichtlijn
Mededeling van de wijze waarop aandeelhouders deze rechten kunnen uitoefenen, voor zover dit niet uit de wet volgt.		3a sub b		1:1 c, d, h, f en i Besluit art 10 overnamerichtlijn
Samenstelling bestuur.		3a sub c		
Mededeling functioneren bestuur.		3a sub c		
Samenstelling RVC.	III.1.3	3a sub c		
Mededeling functioneren RVC.		3a sub c		
Samenstelling commissies RVC.	III.5.2	3a sub c		
Mededeling functioneren commissies RVC.	III.5	3a sub c		

⁷ Voor een deel van de genoemde best practice bepalingen gaat de accountant eveneens na of deze consistent zijn met de uitkomsten van de jaarrekeningcontrole (zie bijlage 3).

Deelnemingen in de vennootschap waarvoor een meldingsplicht bestaat overeenkomstig de artikelen 5:34, 5:35 en 5:43 van de Wft.		3b		1:1c Besluit art 10 overnamerichtlijn
Bijzondere zeggenschapsrechten verbonden aan aandelen en de naam van de gerechtigde.		3b		1:1d Besluit art 10 overnamerichtlijn
Elke beperking van stemrecht, termijnen voor de uitoefening van stemrecht en de uitgifte, met medewerking van de vennootschap, van certificaten van aandelen.		3b		1:1f Besluit art 10 overnamerichtlijn
De voorschriften betreffende benoeming en ontslag van bestuurders en commissarissen en wijziging van de statuten.		3b		1:1h Besluit art 10 overnamerichtlijn
De bevoegdheden van het bestuur, in het bijzonder tot de uitgifte van aandelen van de vennootschap en de verkrijging van eigen aandelen door de vennootschap,		3b		1:1i Besluit art 10 overnamerichtlijn
Een lijst van namen met een bijzonder statutair recht op het gebied van de vennootschap, met de aard van dat recht tenzij deze informatie is opgenomen onder de overige gegevens.		3b		2: 392 lid 1e BW
Verplichting tot instellen auditcommissie. Indien wettelijke verplichte audit commissie taken zijn belegd bij een ander toezichthoudend orgaan dan dient dit te worden toegevoegd in het jaarverslag.	III.5	3 lid3		Besluit Auditcommissie ⁸ : verplichting tot instellen van een audit commissie
Beloningsbeleid en beloning bestuurders (beloningsparagraaf). {NB: referentie aan IFRS disclosures in jaarrekening tav beloning ook noemen} {NB: sinds 1 januari geldt voor de open NB een nieuw voorschrift: eventuele vermelding van aanpassing of terugvordering van een bonus}	II.2.12, II.2.13 en II.2.15			Artikel 2:391 en 2:383c-e BW
Man/ vrouw verhouding in bestuur (inspanningsverplichting indien niet wordt voldaan aan gestelde threshold in Wet Bestuur & toezicht).				RJ 400.108a 2:166 BW, 2:276 BW, 2:391 lid7 BW
Het bestuur legt ter goedkeuring voor aan de raad van commissarissen: a) de operationele en financiële doelstellingen van de vennootschap; b) de strategie die moet leiden tot het realiseren van de doelstellingen; c) de randvoorwaarden die bij de strategie worden gehanteerd, bijvoorbeeld ten aanzien van de financiële ratio's; en d) de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen. De hoofdzaken hiervan worden vermeld in het jaarverslag.	II.1.2			
Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de gevoeligheid van de resultaten van de vennootschap ten aanzien van externe omstandigheden en variabelen.	II.1.6			
Alle transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders spelen worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende bestuurders behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag, met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat best practice bepalingen II.3.2 tot en met II.3.4 zijn nageleefd.	II.3.4			
Is er een verslag van de raad van commissarissen opgenomen?	III.1.2			
Van elke commissaris wordt in het verslag van de raad van commissarissen opgave gedaan van: a) geslacht; b) leeftijd; c) beroep; d) hoofdfunctie; e) nationaliteit; f) nevenfuncties voor zover deze relevant zijn voor de vervulling van de taak als commissaris; g) tijdstip van eerste benoeming; en h) de lopende termijn waarvoor de commissaris is benoemd.	III.1.3			

⁸ Besluit 26 juli 2008, Stb 2008, 323

Indien commissarissen frequent afwezig zijn bij vergaderingen van de raad van commissarissen, worden zij daarop aangesproken. Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij de vergaderingen van de raad van commissarissen.	III.1.5			
De raad van commissarissen bespreekt ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zijn eigen functioneren, het functioneren van de afzonderlijke commissies van de raad en dat van de individuele commissarissen, en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Tevens wordt het gewenste profiel en de samenstelling en competentie van de raad van commissarissen besproken. De raad van commissarissen bespreekt voorts ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel het functioneren van het bestuur als college als dat van de individuele bestuurders en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt op welke wijze de evaluatie van de raad van commissarissen, de afzonderlijke commissies, en de individuele commissarissen heeft plaatsgevonden.	III.1.7			
De raad van commissarissen bespreekt in ieder geval eenmaal per jaar de strategie en de voornaamste risico's verbonden aan de onderneming, de uitkomsten van de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede eventuele significante wijzigingen hierin. Van het houden van de besprekingen wordt melding gemaakt in het verslag van de raad van commissarissen.	III.1.8			
Wordt er in het verslag van de raad van commissarissen vermeld dat naar het oordeel van de raad is voldaan aan het in best practice bepaling III.2.1 bepaalde en wordt indien van toepassing daarbij aangegeven welke commissaris de raad als niet onafhankelijk beschouwt?	III.2.3			
Alle transacties waarbij tegenstrijdige belangen van commissarissen spelen worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van commissarissen spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende commissarissen behoeven de goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat best practice bepalingen III.6.1 tot en met III.6.3 zijn nageleefd.	III.6.3			
Alle transacties tussen de vennootschap en natuurlijke of rechtspersonen die ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap houden, worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties met deze personen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor deze personen behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag, met de verklaring dat best practice bepaling III.6.4 is nageleefd.	III.6.4			
Het bestuur geeft in het jaarverslag een overzicht van alle uitstaande of potentieel inzetbare beschermingsmaatregelen tegen een overname van zeggenschap over de vennootschap en geeft daarbij aan onder welke omstandigheden deze beschermingsmaatregelen naar verwachting kunnen worden ingezet.	IV.3.11			
Indien een interne audit functie ontbreekt, evalueert de auditcommissie jaarlijks of er behoefte bestaat aan een interne auditor. Aan de hand van deze evaluatie doet de raad van commissarissen hierover, op voorstel van de auditcommissie, een aanbeveling aan het bestuur en neemt deze op in het verslag van de raad van commissarissen.	V.3.3			

CONCEPT

Bijlage 3 Overzicht consistentietoets jaarrekeningcontrole en best practice bepalingen⁹

Deze bijlage bevat een overzicht van de best practice bepalingen waarop de accountant een consistentietoets verricht zoals beschreven in paragraaf 4.2 van deze praktijkhandreiking. De accountant gebruikt bij het uitvoeren van de in deze bijlage opgenomen werkzaamheden de informatie die hij heeft verkregen uit de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole.

Toelichting op de kolommen

Best practice – Nummer van de best practice bepaling zoals opgenomen in de Code

Omschrijving – Omschrijving van de best practice bepaling

Werkzaamheden – De werkzaamheden die de accountant verricht.

Wet- en regelgeving – Bepalingen in wet- en regelgeving waarover de accountant uit hoofde van zijn werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole normaliter informatie heeft verkregen die hij gebruikt bij het uitvoeren van de in deze bijlage beschreven werkzaamheden.

Best practice	Omschrijving	Werkzaamheden	Wet- en regelgeving
I.1.	De hoofdlijnen van de corporate governance structuur van de vennootschap worden elk jaar, mede aan de hand van de principes die in deze code zijn genoemd, in een afzonderlijk hoofdstuk in het jaarverslag uiteengezet. In dat hoofdstuk geeft de vennootschap uitdrukkelijk aan in hoeverre zij de in deze code opgenomen best practice bepalingen opvolgt en zo niet, waarom en in hoeverre zij daarvan afwijkt.	Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, gaat de accountant na of de hoofdlijnen van de corporate governance structuur toereikend, begrijpelijk en voldoende ondernemings specifiek zijn beschreven.	BW2T9 391.5
I.2.	Elke substantiële verandering in de corporate governance structuur van de vennootschap en in de naleving van deze code wordt onder een afzonderlijk agendapunt ter bespreking aan de algemene vergadering voorgelegd	De accountant gaat na, aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, of de naar zijn mening substantiële wijzigingen in de corporate governance structuur en in de naleving van de code als een afzonderlijk agendapunt ter bespreking aan de algemene vergadering zijn voorgelegd, voor zover de agenda beschikbaar is voor de afgifte van de controleverklaring.	
II.1.3.	In de vennootschap is een op de vennootschap toegesneden intern risicobeheersings- en controlesysteem aanwezig. Als instrumenten van het interne risicobeheersings- en controlesysteem hanteert de vennootschap in ieder geval: a) risicoanalyses van de operationele en financiële doelstellingen van de vennootschap; b) een gedragscode, die op de website van de vennootschap wordt geplaatst; c) handleidingen voor de inrichting van de financiële verslaggeving en de voor de opstelling daarvan te volgen procedures; en d) een systeem van monitoring en rapportering.	Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, gaat de accountant na of een gedragscode aanwezig is en stelt vast dat deze op de website van de vennootschap is geplaatst. De accountant gaat na of er handleidingen aanwezig zijn die de inrichting van de financiële verslaggeving beschrijven en een beschrijving van daarvan te volgen procedures bevat. De accountant gaat na of er een systeem van monitoring en rapporteren is.	RJ 400 (incl. RJ 400.110c); BW2T9 391.5
II.1.4.	In het jaarverslag geeft het bestuur: a) een beschrijving van de voornaamste risico's	De accountant gaat na, aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, of het	RJ 400 (incl. RJ 400.110c); BW2T9

⁹ Voor een deel van de genoemde best practice bepalingen gaat de accountant eveneens na of aan de rapportage vereisten is voldaan (zie bijlage 2).

	<p>gerelateerd aan de strategie van de vennootschap;</p> <p>b) een beschrijving van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de voornaamste risico's in het boekjaar; en</p> <p>c) een beschrijving van eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen die in het boekjaar zijn geconstateerd, welke eventuele significante wijzigingen in die systemen zijn aangebracht, welke eventuele belangrijke verbeteringen van die systemen zijn gepland en dat één en ander met de auditcommissie en de raad van commissarissen is besproken.</p>	<p>bestuur de in de best practice bepaling genoemde aspecten heeft gerapporteerd en gaat na of deze consistent zijn met de uitkomsten van de jaarrekeningcontrole.</p>	<p>391.1-3, BW2T9 393.4</p>
II.1.5.	<p>Ten aanzien van financiële verslaggevingsrisico's verklaart het bestuur in het jaarverslag dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat de risicobeheersings- en controlesystemen in het verslagjaar naar behoren hebben gewerkt. Het bestuur geeft hiervan een duidelijke onderbouwing.</p>	<p>Zie bp II.1.4</p>	<p>RJ 400 (incl. RJ 400.110c); BW2T9 391.1-3; BW2T9 393.4</p>
II.1.6.	<p>Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de gevoeligheid van de resultaten van de vennootschap ten aanzien van externe omstandigheden en variabelen.</p>	<p>Zie bp II.1.4</p>	<p>RJ 400 (incl. RJ 400.110c); BW2T9 391.1-3</p>
II.1.8.	<p>Een bestuurder houdt niet meer dan twee commissariaten bij beursvennootschappen. Een bestuurder is geen voorzitter van de raad van commissarissen van een beursvennootschap. Commissariaten bij groepsmaatschappijen van de eigen vennootschap worden niet meegeteld. De aanvaarding door een bestuurder van een commissariaat bij een beursvennootschap behoeft de goedkeuring van de raad van commissarissen. Andere belangrijke nevenfuncties worden aan de raad van commissarissen gemeld.</p>	<p>Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening gaat de accountant na of de bestuurder niet meer dan twee commissariaten bij beursvennootschappen houdt. Aan de hand van de notulen van de raad van commissarissen gaat de accountant na of goedkeuring door de raad van commissarissen is verleend, indien nodig.</p>	<p>RJ 330; IAS 24</p>
II.2.8.	<p>De vergoeding bij ontslag bedraagt maximaal eenmaal het jaarsalaris (het "vaste" deel van de bezoldiging). Indien het maximum van eenmaal het jaarsalaris voor een bestuurder die in zijn eerste benoemingstermijn wordt ontslagen kennelijk onredelijk is, komt deze bestuurder in dat geval in aanmerking voor een ontslagvergoeding van maximaal tweemaal het jaarsalaris</p>	<p>Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, waaronder de controle op personeelsbeloningen, alsmede informatie van de remuneratiecommissie (cq. raad van commissarissen), gaat de accountant na of een eventuele vergoeding in overeenstemming is met bp II.2.8.</p>	<p>BW2T9 391.2; BW2T9 383b-e</p>
II.2.9.	<p>De vennootschap verstrekt aan haar bestuurders geen persoonlijke leningen, garanties en dergelijke tenzij in de normale uitoefening van het bedrijf en tegen de daarvoor voor het gehele personeel geldende voorwaarden en na goedkeuring van de raad van commissarissen. Leningen worden niet</p>	<p>Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, waaronder de controle op transacties met verbonden partijen, gaat de accountant na in hoeverre de best practice bepaling wordt nageleefd.</p>	<p>BW2T9 383.2; RJ 330; IAS24</p>

	kwijtgescholden		
II.2.12	Het remuneratierapport van de raad van commissarissen bevat een verslag van de wijze waarop het bezoldigingsbeleid in praktijk is gebracht en hoe daarin zal worden voorzien in de toekomst.	Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, waaronder de controle op personeelsbeloningen, alsmede informatie van de remuneratiecommissie (cq. raad van commissarissen), gaat de accountant na in hoeverre de best practice bepaling wordt nageleefd.	BW2T9 391.2
II.2.13	Het in bp II.2.12 bedoelde overzicht bevat een aantal informatie-elementen.	Zie bp II.2.12	Zie bp II.2.12
II.2.15.	In het geval dat gedurende het boekjaar aan een (voormalig) bestuurder een vertrekvergoeding of andere bijzondere vergoeding wordt betaald, wordt in het remuneratierapport een verantwoording en een uitleg voor deze vergoeding gegeven.	Zie bp II.2.8	Zie bp II.2.8
II.3.4.	Alle transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders spelen worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende bestuurders behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag, met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat best practice bepalingen II.3.2 tot en met II.3.4 zijn nageleefd.	Uit hoofde van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole, waaronder de controle op transacties met verbonden partijen, verkrijgt de accountant van de raad van commissarissen en overige bestuursleden de documentatie die ten grondslag ligt aan transacties met bestuurders en de goedkeuring van een transactie. De accountant stelt vast of de transactie is goedgekeurd door de commissarissen en toegelicht in het jaarverslag, voor zover noodzakelijk.	BW2T9 383.2; RJ 330; IAS24
III.1.5.	Indien commissarissen frequent afwezig zijn bij vergaderingen van de raad van commissarissen, worden zij daarop aangesproken. Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij de vergaderingen van de raad van commissarissen	Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, waaronder het doornemen van de notulen van de raad van commissarissen, gaat de accountant na of in het verslag van de raad van commissarissen of de naar zijn mening frequent afwezige commissarissen vermeld zijn.	
III.1.7.	De raad van commissarissen bespreekt ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zijn eigen functioneren, het functioneren van de afzonderlijke commissies van de raad en dat van de individuele commissarissen, en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Tevens wordt het gewenste profiel en de samenstelling en competentie van de raad van commissarissen besproken. De raad van commissarissen bespreekt voorts ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel het functioneren van het bestuur als college als dat van de individuele bestuurders en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt op welke wijze de evaluatie van de raad van commissarissen, de afzonderlijke commissies, en de individuele commissarissen	Uit hoofde van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole verkrijgt de accountant de (relevante) notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen en verkrijgt inlichtingen van (de voorzitter van) de raad van commissarissen en/of de secretaris van de vennootschap. De accountant stelt vast dat het verslag van de raad van commissarissen niet strijdig is met de notulen. De accountant stelt ook vast dat in het verslag van de raad van commissarissen is opgenomen op welke wijze de evaluatie is uitgevoerd.	BW2T9 391.5

	heeft plaatsgevonden.		
III.1.8.	De raad van commissarissen bespreekt in ieder geval eenmaal per jaar de strategie en de voornaamste risico's verbonden aan de onderneming, de uitkomsten van de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede eventuele significante wijzigingen hierin. Van het houden van de besprekingen wordt melding gemaakt in het verslag van de raad van commissarissen.	Zie bp III.7	Zie bp III.1.7
III.3.2	Minimaal één lid van de raad van commissarissen is een zogenoemde financieel expert, hetgeen inhoudt dat deze persoon relevante kennis en ervaring heeft opgedaan op financieel administratief/accounting gebied bij beursvennootschappen of bij andere grote rechtspersonen	De accountant gaat na, op basis van openbare informatie en eigen kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, gaat de accountant na of ten minste één lid van de raad van commissarissen als financieel expert aangemerkt is	
III.3.5	Een commissaris kan maximaal driemaal voor een periode van vier jaar zitting hebben in de raad van commissarissen.	Aan de hand van kennis verkregen uit de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening, gaat de accountant na of de huidige commissarissen de maximale periode zoals beschreven in bp III.3.5 niet hebben overschreden.	
III.4.2	De voorzitter van de raad van commissarissen is geen voormalig bestuurder van de vennootschap	De accountant gaat na, op basis van openbare informatie en eigen kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of de voorzitter van de raad van commissarissen geen voormalig bestuurder van de vennootschap is.	
III.5.2.	Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt de samenstelling van de commissies, het aantal vergaderingen van de commissies en de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen	De accountant gaat na, op basis van de kennis verkregen van het doorlezen van (relevante) notulen uit hoofde van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole, dat het verslag van de raad van commissarissen de elementen zoals beschreven in de best practice bepaling bevat. De accountant gaat na of er geen tegenstrijdigheden zijn tussen de in de raad van commissarissen opgenomen belangrijkste onderwerpen en de informatie waarover de accountant beschikt uit hoofde van zijn controlewerkzaamheden.	BW2T9 391.5
III.5.3.	De raad van commissarissen ontvangt van elk van de commissies een verslag van de beraadslagingen en bevindingen	De accountant gaat aan de hand van de notulen van de raad van commissarissen na of de raad van commissarissen de verslagen van de commissies heeft ontvangen en besproken, indien van toepassing.	
III.5.6.	Het voorzitterschap van de auditcommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap.	De accountant gaat na, op basis van openbare informatie en eigen kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of het voorzitterschap van de auditcommissie niet wordt vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap.	
III.5.7.	Van de auditcommissie maakt ten minste een financieel expert in de zin van best practice bepaling III.3.2 deel uit	De accountant gaat na op basis van kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of ten minste één lid van de auditcommissie als financieel expert aangemerkt is.	
III.5.11.	Het voorzitterschap van de remuneratiecommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap, noch	De accountant gaat na, op basis van openbare informatie en eigen kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of het voorzitterschap van de remuneratiecommissie niet wordt	

	door een commissaris die bij een andere beursvennootschap bestuurder is.	vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap, noch door een commissaris die bij een andere beursvennootschap bestuurder is.	
III.6.3.	Alle transacties waarbij tegenstrijdige belangen van commissarissen spelen worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van commissarissen spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende commissarissen behoeven de goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat best practice bepalingen III.6.1 tot en met III.6.3 zijn nageleefd	Zie bp II.3.4 (daar waar 'bestuurder' is vermeld, moet 'commissaris' worden gelezen).	Zie bp II.3.4
III.6.4.	Alle transacties tussen de vennootschap en natuurlijke of rechtspersonen die ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap houden, worden onder in de branche gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties met deze personen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor deze personen behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag, met de verklaring dat best practice bepaling III.6.4 is nageleefd	De accountant stelt vast dat, indien van toepassing, de in bp III.6.4. genoemde te publiceren transacties in het jaarverslag zijn opgenomen op grond van de informatie verkregen uit werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole, waaronder de controle op transacties met verbonden partijen.	BW2T9 391.5; RJ 330; IAS 24
III.7.1.	Aan een commissaris worden bij wijze van bezoldiging geen aandelen en/of rechten op aandelen toegekend.	Op basis van de verkregen informatie uit hoofde van de controle van personeelsbeloningen (inclusief bezoldiging commissarissen) alsmede informatie van de remuneratiecommissie (cq. raad van commissarissen) gaat de accountant na of voldaan wordt aan de best practice bepaling.	IAS19; IAS 24; RJ 330; IFRS2 BW2T9 391.2; BW2T9 383b-e.
III.7.3.	De vennootschap verstrekt aan haar commissarissen geen persoonlijke leningen, garanties, en dergelijke, tenzij in de normale uitoefening van het bedrijf en na goedkeuring van de raad van commissarissen. Leningen worden niet kwijtgescholden.	De accountant gaat na in hoeverre de best practice bepaling wordt nageleefd op grond van de informatie verkregen uit werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole, waaronder de controle op transacties met verbonden partijen.	BW2T9 383.2; IAS24; RJ 330
IV.1.4.	Het reservering- en dividendbeleid van de vennootschap (de hoogte en bestemming van reservering, de hoogte van het dividend en de dividendvorm) wordt als apart agendapunt op de algemene vergadering behandeld en verantwoord	De accountant gaat na, op basis van kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of de onderwerpen zoals beschreven in bp IV.1.4 zijn geagendeerd voor behandeling in de algemene vergadering, voor zover de agenda beschikbaar is voor de afgifte van de controleverklaring	
IV.1.5.	Het voorstel tot uitkering van dividend wordt als apart agendapunt op de algemene vergadering behandeld	De accountant gaat na, op basis van kennis van de onderneming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of de onderwerpen zoals beschreven in de bp IV.1.5 zijn geagendeerd voor behandeling in de algemene vergadering, voor zover de agenda beschikbaar is voor de afgifte van de controleverklaring	
IV.1.6.	Goedkeuring van het door het bestuur gevoerde	De accountant gaat na, op basis van kennis van de onder-	

	<p>beleid (decharge van bestuurders) en goedkeuring van het door de raad van commissarissen uitgeoefende toezicht (decharge van commissarissen) worden afzonderlijk in de algemene vergadering in stemming gebracht. Verantwoording over de naleving van de Code wordt afgelegd als onderdeel van de verantwoording over het jaarverslag.</p>	<p>neming en haar omgeving zoals verkregen tijdens de controle van de jaarrekening, of de onderwerpen zoals beschreven in bp IV.1.6 zijn geagendeerd voor behandeling in de algemene vergadering, voor zover de agenda beschikbaar is voor de afgifte van de controleverklaring</p>	
V.1.1.	<p>Het opstellen en de publicatie van het jaarverslag, de jaarrekening, de kwartaal- en/of halfjaarcijfers en ad hoc financiële informatie vergen zorgvuldige interne procedures. De raad van commissarissen houdt toezicht op het volgen van deze procedures</p>	<p>Uit hoofde van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole gaat de accountant na of de raad van commissarissen toezicht houdt op het volgen van procedures zoals bedoeld in bp V.1.1.</p>	
V.3.3.	<p>Indien een interne audit functie ontbreekt, evalueert de auditcommissie jaarlijks of er behoefte bestaat aan een interne auditor. Aan de hand van deze evaluatie doet de raad van commissarissen hierover, op voorstel van de auditcommissie, een aanbeveling aan het bestuur en neemt deze op in het verslag van de raad van commissarissen.</p>	<p>De accountant gaat na, op basis van de kennis verkregen van het doorlezen van (relevante) notulen, in hoeverre de auditcommissie heeft geëvalueerd of er behoefte bestaat aan een internal auditor. De accountant gaat voorts na of geen tegenstrijdige signalen aanwezig zijn tussen de in de (relevante) notulen beschreven evaluatie en zijn kennis van de onderneming zoals verkregen tijdens de uitvoering van de controle. Dit is in het bijzonder gericht op onderwerpen die voortvloeien uit taken die normaliter door een interne auditor worden uitgevoerd. De accountant gaat na –indien van toepassing- of de uiteenzetting is opgenomen in de verslag van de raad van commissarissen.</p>	

CONCEPT